

ساختار عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس ادراکات والدینی در دانش آموزان دبیرستانی

Factor Structure and Psychometric Properties of Perceptions of Parents Scale (POPS) in High school students

Farhad Tanhaye Reshvanloo
 PhD Student of educational
 psychology
 Semnan University
 tanha@alumni.ut.ac.ir
Dr Siavash Talepasand
 Associate Professor, Semnan
 University

فرهاد تنهای رشوانلو (نویسنده مسئول)

دانشجوی دکتری روان شناسی تربیتی، دانشگاه
 سمنان

دکترسیاوش طالع پسند
 دانشیار دانشگاه سمنان

Abstract

In this study with correlational design, the psychometric characteristics of the Perceptions of Parents scale (POPS; Robbins, 1994) were investigated. Sample of high school students (340 female and 320 male) in Bojnourd were selected with Cluster sampling and completed POPS and Smith's self-esteem Questionnaire (1967). Cronbach's Alpha, test-retest coefficient, exploratory and confirmatory factor analysis and Manova used for data analysis. Exploratory factor analysis showed that POPS consist of maternal involvement, maternal autonomy support, maternal warmth, father's involvement, father's autonomy support and father's warmth. The extracted factor confirmed by Confirmatory factor analysis. Cronbach's alpha was 0.59- 0.77 for mother's subscales and 0.59-0.76 for father's subscales and test-retest coefficients (over a three week period) was 0.40- 0.80 for mother's subscales and 0.38- 0.68 for father's subscales. Manova indicated that

چکیده

پژوهش حاضر در یک طرح همبستگی به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس ادراکات والدینی (POPS؛ رابینز، ۱۹۹۴) می‌پردازد. نمونه پژوهش شامل ۶۶۰ دانش آموز دبیرستانی (۳۴۰ دختر، ۳۲۰ پسر) شهر بجنورد بود که به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند و مقیاس ادراکات والدینی و پرسشنامه عزت نفس اسمیت (۱۹۶۷) را تکمیل کردند. از آلفای کرونباخ، ضریب بازآزمایی، تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی و تحلیل واریانس چندمتغیره جهت تحلیل داده‌ها استفاده شد. تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که مقیاس ادراکات والدینی، از خرده‌مقیاس‌های درگیری مادر، حمایت مادر از خودمختاری، گرمی مادر، درگیری پدر، حمایت پدر از خودمختاری و گرمی پدر تشکیل شده است. تحلیل عاملی تأییدی، ساختار عاملی به دست آمده را تأیید کرد. ضرایب پایایی مقیاس از طریق محاسبه آلفای کرونباخ در خرده‌مقیاس‌های ادراکات والدینی به ترتیب برای شیوه مادر ۰/۵۹ تا ۰/۷۷ و برای شیوه پدر ۰/۵۹ تا ۰/۷۶ و ضرایب بازآزمایی پس از ۳ هفته نیز به ترتیب برای شیوه مادر ۰/۴۰ تا

Factor Structure and Psychometric Properties of Perceptions of Parents Scale (POPS) in

there are significant differences in POPS subscales based on self-esteem degree and Gender. In sum, findings revealed that POPS have an appropriate factor structure and psychometric properties for Iranian high school students.

Keywords: Perceptions of Parents scale (POPS), Autonomy support, Involvement, Warmth, Self-esteem, Psychometric properties.

۰/۸۰ و برای شیوه پدر ۰/۳۸ تا ۰/۶۸ به دست آمد. نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره نشان دهنده وجود تفاوت در خرده مقیاس های ادراکات والدینی بر حسب سطح عزت نفس و جنسیت بود. در مجموع یافته ها گویای آن بود که مقیاس ادراکات والدینی در نمونه دانش آموزان ایرانی از ساختار عاملی و ویژگی های روان سنجی مناسبی برخوردار است.

کلیدواژه: مقیاس ادراکات والدینی، حمایت از خودمختاری، درگیری، گرمی، عزت نفس، ویژگی های روان سنجی

مقدمه

والدین به عنوان اولین عامل اثرگذار بر فرایند اجتماعی شدن^۱ کودکان، نقش مهمی در رشد و تحول هیجانی و عاطفی آنان ایفا می‌کنند (گرولنیک، ۲۰۰۹). اجتماعی شدن، فرایندی است که به واسطه آن افراد باورهای اجتماعی، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری جامعه خود را می‌آموزند و درونی می‌سازند تا بدین واسطه بتوانند در جامعه خود عملکرد اثربخشی داشته باشند (مکوبی^۲، ۱۹۸۴ نقل از نی میک و همکاران، ۲۰۰۶). رایان و دسی^۳ (۲۰۰۰a؛ ۲۰۰۰b) در نظریه خود تعیین‌گری^۴، اجتماعی شدن را فرایندی ذاتی و نیروبخش برای رشد و تحول و کامل شدن انسان می‌دانند که تحقق آن منوط به ارضای سه نیاز اساسی و جهان شمول خود مختاری^۵، شایستگی^۶ و احساس تعلق^۶ است. خودمختاری، نیاز به تجربه احساس آزادی در انتخاب و انجام فعالیت‌ها و رفتارهای مورد علاقه؛ شایستگی، احساس اثربخشی و مفید بودن در تعامل با محیط فیزیکی و اجتماعی و احساس تعلق، دریافت مراقبت و صمیمیت در تعامل با سایر افراد است.

1. Socialization
2. Maccoby
3. Self-determination theory
4. Autonomy
5. Competence
6. Relatedness

والدین نقش چشمگیری در اجتماعی کردن فرزندان دارند و شیوه رفتار آنان به طور عمده ای می‌تواند بر ارضا یا بازداری نیازهای روان شناختی موثر باشد (نی میک و همکاران، ۲۰۰۶). والدین می‌توانند با فرایند رشد درونی کودکان همسو شده و یا در آن تداخل ایجاد نمایند، به عبارت دیگر تعامل با والدینی که از نیازهای اساسی کودک حمایت می‌کنند موجب بهبود در ارتباط والدین- کودک شده و انگیزه کودک برای برقراری ارتباط با والدین، تبعیت از تصمیمات آنان و درون سازی ارزش‌ها و رفتارهای والدین و به عبارت دیگر اجتماعی شدن را افزایش می‌دهد. بالعکس تعامل با والدین متخصص، آشفته و ناراضی از تعامل، کودکانی منزوی، غیر قابل نفوذ و به عبارت دیگر مقاوم در برابر اجتماعی شدن را به بار خواهد آورد (گروولنیک و رایان، ۱۹۸۹).

در نظریه خود تعیین گری رفتار والدین در قالب سه شیوه فرزند پروری درگیری^۱، ساختار^۲ و حمایت از خودمختاری^۳ مورد بررسی قرار گرفته است. درگیری اشاره به فرصت‌هایی دارد که والدین به کودک اختصاص می‌دهند؛ والدین درگیر تلاش بیشتری برای نگهداری از فرزندان به خرج می‌دهند و اطلاع بیشتری از فعالیت‌های روزمره فرزندشان دارند. به عبارت دیگر درگیری والدین درجه ای است که والدین فعالیت‌های مورد علاقه کودک را می‌شناسند، به آن علاقمندند و فعالانه در آن مشارکت می‌کنند. ساختار اشاره به فراهم آوردن دستورالعمل و چهارچوب برای رفتارها دارد. در چنین شیوه ای برای خواسته‌هایی که از جانب فرزندان مطرح می‌شود، توضیحات و دلایل منطقی ارائه می‌شود. حمایت از خودمختاری به درجه ای که والدین برای فعالیت‌های کودک ارزش قائل می‌شوند، کودکان را برای حل مسئله تشویق می‌کنند، به آنان حق انتخاب و شرکت در تصمیم گیری می‌دهند، اشاره دارد (گروولنیک و همکاران، ۱۹۹۷). علاوه بر سه بعد ذکر شده، بعد گرمی^۴ رفتار والدین نیز در حیطه نظریه خود تعیین گری مورد بررسی قرار گرفته است. گرمی به ابراز عشق، محبت، علاقه و رضایت نسبت به کودک اشاره دارد. گرمی والدین برای ارضای نیاز به احساس تعلق ضروری است (اسکینر و همکاران، ۲۰۰۵).

---

1. Involvement

2. Structure

3. Autonomy Support

4. Warmth

Factor Structure and Psychometric Properties of Perceptions of Parents Scale (POPS) in

تحقیقات نشان می‌دهد که حمایت از خودمختاری با پایداری^۱ (پلتیر و همکاران، ۲۰۰۱)، انگیزش (شیرکف و رایان، ۲۰۰۱؛ نی میک و همکاران، ۲۰۰۶؛ واتس و کلادول، ۲۰۰۶؛ تنهای رشوانلو و حجازی، ۱۳۹۱) و عزت نفس (هرز و گالون، ۱۹۹۹؛ مارتینز و گارسیا، ۲۰۰۷؛ تنهای رشوانلو، ۱۳۸۹؛ تنهای رشوانلو و حجازی، ۱۳۹۰)؛ درگیری با پیشرفت تحصیلی (وونگ، ۲۰۰۸) و عزت نفس (زیمرمن^۲ ۱۹۹۵ نقل از برونته سینک و همکاران، ۲۰۰۶؛ تنهای رشوانلو و حجازی، ۱۳۹۰) و رفتار گرم و پذیرنده والدین با بهزیستی روان‌شناختی (نی میک و همکاران، ۲۰۰۶؛ تنهای رشوانلو و حاجی زاده نداف، ۱۳۹۱)، انگیزش خودمختار (تنهای رشوانلو و حجازی، ۱۳۹۱)، عزت نفس (هرزو گالون، ۱۹۹۹؛ تنهای رشوانلو و حجازی، ۱۳۹۰)، کمال‌گرایی (فرازی و همکاران، ۱۳۹۲)، خودناتوان‌سازی (سخت‌وتمند، ۱۳۹۲) و سبک‌های هویت (سبحانی، ۱۳۹۲) در فرزندان رابطه دارد.

گرولتیک و همکاران (۱۹۹۱) در چهارچوب نظریه خود تعیین‌گری، مقیاسی را جهت سنجش ادراکات کودکان زیر ۸ سال از شیوه والدین طراحی کردند. این مقیاس ۲۲ گویه‌ای، چهار خرده‌مقیاس حمایت از خودمختاری مادر، درگیری مادر، حمایت پدر از خودمختاری و درگیری پدر را می‌سنجید. رابینز (۱۹۹۴) نیز در چهارچوب همین نظریه، نسخه کالج مقیاس ادراکات والدینی^۳ (POPS) را در دو فرم ۲۱ گویه‌ای (جمعاً ۴۲ گویه) طراحی و ارائه نمود. فرم مادر (با ۲۱ گویه)، سه زیرمقیاس حمایت از خودمختاری، درگیری و گرمی مادر و فرم پدر (با ۲۱ گویه) حمایت از خودمختاری، درگیری و گرمی پدر را می‌سنجد. گویه‌ها در هر دو بخش مادر و پدر تکرار شده‌اند (مثال: مادرم وقت کمی را با من می‌گذراند/ پدرم وقت کمی را با من می‌گذراند). این مقیاس برای نوجوانان و سنین بالاتر از آن تدوین گردیده است. نتایج پژوهش رابینز (۱۹۹۴) گویای آن بود که مقیاس ادراکات والدینی از روایی^۴ و پایایی^۵ مطلوبی برخوردار است و بعد حمایت والدین از خودمختاری با عزت نفس، خود تنظیمی^۶، سلامت روان و ادراک علیت رابطه دارد. نتایج پژوهش وی همچنین نشان داد که حمایت

-
1. Persistence
  2. Zimmerman
  3. Perceptions of Parents Scale (POPS)
  4. Validity
  5. Reliability
  6. Self-regulation

بالای والدین از خودمختاری با خود شکوفایی و حمایت پایین با اختلال در رشد شخصیت در ارتباط است.

مقیاس ادراکات والدینی در پژوهش‌های متعددی مورد استفاده قرار گرفته و پایایی و روایی مناسبی برای آن گزارش شده است. شیرکف و رایان (۲۰۰۱) در مطالعه‌ای که با هدف بررسی رابطه حمایت از خودمختاری والدین و معلمان با بهزیستی^۱ و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان آمریکایی و روسی صورت می‌گرفت، بعد حمایت از خودمختاری مقیاس ادراکات والدینی را بکار بردند. نتایج حاکی از پایایی بالای خرده‌آزمون‌های این مقیاس در هر دو نمونه بود. در مطالعه‌ی دیگری رایان و همکاران (۲۰۰۵) در بررسی تأثیر فرهنگ، جنسیت و روابط با دیگران بر پایداری هیجانی، از ابعاد حمایت از خودمختاری مادر و پدر استفاده کردند و پایایی مطلوبی را برای آن گزارش نمودند. نی میک و همکاران (۲۰۰۶) در بررسی تبعات خود تنظیمی، ابعاد حمایت از خودمختاری و گرمی مادر و پدر مقیاس ادراکات والدینی را بکار بردند و پایایی بالای آن را مورد تأیید قرار دادند. واتس و کالدول (۲۰۰۶) نیز در بررسی ادراکات نوجوانان از عملکرد والدین در اوقات فراغت و تأثیر آن بر انگیزش آنان، ابعاد درگیری و حمایت از خودمختاری مقیاس ادراکات والدینی را بکار بردند. آنان در بررسی ساختار عاملی مقیاس مذکور، از تحلیل عاملی اکتشافی^۲ با الگوی مؤلفه‌های اصلی^۳ و چرخش واریماکس^۴ استفاده کردند. نتایج بدست آمده ساختار عاملی مقیاس اصلی را مورد تأیید قرار داد. در یک مطالعه جدیدتر، وینستاین و همکاران (۲۰۱۲) مقیاس ادراکات والدینی را در مطالعه‌ای بر روی دانشجویان به کار برده و پایایی مناسبی برای خرده‌مقیاس‌های آن بدست آوردند. کوکایوروک (۲۰۱۲) در پژوهشی بر روی نوجوانان ترکیه، به بررسی فرم ترک زبان این مقیاس پرداخت. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی^۵ نشان داد که فرم مادر و فرم پدر با تغییراتی در عبارت‌ها (۱۸ عبارت برای هر فرم)، همان ساختار سه عاملی را تکرار می‌کنند. بررسی پایایی از طریق همسانی درونی^۶ و بازآزمایی^۷ نشان از پایایی قابل قبول مقیاس داشت.

1. Well-being

2. Exploratory factor analysis

3. Principle components

4. Varimax

5. Confirmatory factor analysis

6. Internal consistency

7. Test-retest

سولتان و کانوال (۲۰۱۳) در پژوهشی بر روی نوجوانان پاکستانی، ابعاد سه‌گانه حمایت از خودمختاری، درگیری و گرمی را به صورت جداگانه برای پدر و مادر به کار بردند و پایایی مناسبی را برای ابزار گزارش کردند.

در یک مطالعه مقدماتی تنهای رشوانلو (۱۳۸۷) به ترجمه و بررسی روایی و پایایی مقیاس ادراکات والدینی بر روی ۳۳۷ نفر از دانش‌آموزان دبیرستانی پرداخت. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی با الگوی بیشینه درست‌نمایی^۱ و چرخش واریماکس نشان داد که پس از حذف دو سؤال، مقیاس ادراکات والدینی در نمونه ایرانی نیز ۳ عامل حمایت از خودمختاری، درگیری و گرمی را در فرم مادر و پدر (جمعاً ۶ عامل) بدست می‌دهد. پایایی خرده‌مقیاس‌ها نیز در سطح مطلوبی گزارش گردید. در مطالعه دیگری خرازی و کارشکی (۱۳۸۸) مقیاس ادراکات والدینی را در طرحی که بر روی دانش‌آموزان تهرانی صورت می‌گرفت، بکار بردند و ضرایب پایایی بالایی را برای مقیاس گزارش نمودند. صالحی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی نسخه اصلی مقیاس را به کار بردند. آنان برای بررسی روایی مقیاس، از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم استفاده کردند، با این هدف که زیر مقیاس‌های مربوط به فرم مادر و پدر را ذیل یک عامل گردآورند. اما نتایج نشان داد که این مقیاس در دو فرم مجزاست. تحلیل‌های جداگانه برای فرم مادر و پدر نشان داد که با حذف برخی از عبارات‌ها روایی مناسبی برای فرم مادر/پدر به دست می‌آید.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که شیوه فرزند پروری والدین و ادراکاتی که نوجوانان از این شیوه‌ها دارند در فرهنگ‌های مختلف با یکدیگر متفاوت است (کیم و رانر، ۲۰۰۲؛ لانگ و همکاران، ۲۰۰۴). از سوی دیگر و با توجه به جهان شمول و بنیادی بودن نیازهای اساسی مطرح شده در نظریه خودتعیین‌گری و اهمیت بررسی تأثیرات والدین بر ارضاء یا بلوکه شدن این نیازها و تبعات متعددی که از این حیث بر ابعاد مختلف روان‌شناختی، انگیزشی و تحصیلی فرزندان حادث می‌گردد، بررسی ساختار عاملی مقیاس ادراکات والدینی در فرهنگ ایرانی به منظور تسهیل در استفاده از آن در پژوهش‌های بنیادی و کاربردی توسط پژوهشگران داخلی لازم و ضروری به نظر می‌رسد. پژوهش حاضر با این هدف طرح ریزی و اجرا گردیده است.

---

1. Maximum Likelihood

روش

روش این پژوهش از نوع همبستگی بوده و در میان دانش‌آموزان دبیرستانی شهر بجنورد صورت گرفته است. گروه نمونه پژوهش را ۶۶۰ نفر (۳۴۰ دختر و ۳۲۰ پسر) از دانش‌آموزان دبیرستانی شهر بجنورد تشکیل می‌داد که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. بدین ترتیب که ابتدا از میان تمامی دبیرستانی‌های شهر بجنورد، ۶ دبیرستان دخترانه و ۵ دبیرستان پسرانه به صورت تصادفی انتخاب شدند. در مرحله بعد از هر دبیرستان سه کلاس به صورت تصادفی از پایه‌ها و رشته‌های مختلف انتخاب شدند. از آنجا که در پژوهش حاضر روایی عاملی اکتشافی، تأییدی و تفکیکی مورد بررسی قرار می‌گرفت. گروه نمونه به صورت تصادفی به دو بخش تقسیم شد؛ در گروه اول ۳۲۸ نفر (۱۷۹ دختر و ۱۴۹ پسر) و در گروه دوم ۳۳۲ نفر (۱۶۱ دختر و ۱۷۱ پسر) حضور داشتند. داده‌های مربوط به گروه اول (۳۲۸ نفر) جهت تحلیل اکتشافی و بررسی همسانی درونی و داده‌های مربوط به گروه دوم (۳۳۲ نفر) جهت تحلیل عاملی تأییدی و روایی تفکیکی مورد استفاده قرار گرفت. میانگین سنی کل آزمودنی‌ها (۶۶۰ نفر) برابر با ۱۵/۰۶ با دامنه ۱۴/۰۳ تا ۱۸/۰۷ و انحراف استاندارد ۰/۸۴، میانگین سنی دختران ۱۵/۰۷ با دامنه ۱۴/۰۶ تا ۱۷/۱۰ و انحراف استاندارد ۰/۷۳ و میانگین سنی پسران ۱۵/۰۵ با دامنه ۱۴/۰۳ تا ۱۸/۰۷ و انحراف استاندارد ۰/۹۳ بود. در گروه اول میانگین و انحراف استاندارد سن شرکت‌کنندگان به ترتیب ۱۵/۵۶ و ۰/۸۴ و در گروه دوم به ترتیب ۱۵/۵۷ و ۰/۸۴ بود.

ابزارهای پژوهش

مقیاس ادراکات والدینی (رابینز، ۱۹۹۴): این مقیاس خود گزارشی، دارای دو فرم مادر و پدر بوده که هر کدام ۲۱ عبارت را در بر می‌گیرند (در مجموع ۴۲ گویه). گویه‌ها در فرم مادر و پدر تکرار می‌شوند. نمره‌گذاری این مقیاس در طیف لیکرت هفت درجه‌ای (نمره ۱ برای گزینه «در مورد من اصلاً درست نیست» تا نمره ۷ برای «در مورد من کاملاً درست است») صورت می‌گیرد. در هر فرم (مادر/پدر) سه خرده‌مقیاس درگیری (۶ گویه)، حمایت از خودمختاری (۹ گویه) و گرمی (۶ گویه) به دست می‌آید. دامنه نمرات در خرده‌مقیاس‌های درگیری مادر/پدر و گرمی مادر/پدر از ۶ تا ۴۲ و برای حمایت از خودمختاری مادر/پدر از ۹ تا ۶۳ می‌باشد. پایایی خرده‌مقیاس‌های حمایت از خودمختاری مادر/پدر به

ترتیب در مطالعه اصلی ۰/۸۰ و ۰/۸۳ بدست آمده است (رابینز، ۱۹۹۴). در سایر مطالعات شیرکف و رایان (۲۰۰۱) و رایان و همکاران (۲۰۰۵) ضرایب آلفای ۰/۸۵ تا ۰/۹۲ را برای حمایت از خودمختاری مادر و پدر ذکر کرده‌اند. واتس و کالدول (۲۰۰۶) ضرایب ۰/۸۹ و ۰/۸۸ را برای حمایت از خودمختاری و درگیری بدست آوردند. نی میک و همکاران (۲۰۰۶) در مطالعه ای ضریب آلفای ۰/۸۸ را برای حمایت از خودمختاری مادر/ پدر و ضرایب ۰/۹۰ برای گرمی مادر و ۰/۸۹ برای گرمی پدر بدست آوردند. وینستاین و همکاران (۲۰۱۲) میانگین ضرایب پایایی سه خرده مقیاس را ۰/۷۵ گزارش کردند. کوکاپوروک (۲۰۱۲) روایی عاملی مناسبی را برای فرم مادر و پدر گزارش کرد. در مطالعه وی ضرایب آلفای کرونباخ برای نمره کل فرم مادر و پدر به ترتیب ۰/۹۱ و ۰/۹۳ به دست آمد. این ضرایب برای زیر مقیاس های حمایت از خودمختاری، درگیری و گرمی مادر و پدر به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۶۱، ۰/۵۸، ۰/۹۲، ۰/۶۹، ۰/۶۲ بود. وی ضرایب بازآزمایی برای ابعاد سه گانه مادر و پدر را به ترتیب ۰/۹۷، ۰/۶۲، ۰/۷۳ و ۰/۹۷، ۰/۸۱، ۰/۷۲ گزارش کرد. پش، لارسون و سوراپاننی (۲۰۱۵) نیز آلفای کرونباخ ۰/۹۰ و ۰/۸۹ را به ترتیب برای حمایت از خودمختاری مادر و پدر گزارش کردند. در مطالعه مقدماتی، تنهای رشوانلو (۱۳۸۷) نیز آلفای ۰/۸۲ تا ۰/۹۳ را برای خرده مقیاس ها و ۰/۸۳ تا ۰/۶۴ را برای کل مقیاس به دست آوردند. خرازی و کارشکی (۱۳۸۸) نیز ضرایب آلفای ۰/۶۴ تا ۰/۹۳ را برای خرده‌آزمون‌های مقیاس ادراکات والدینی گزارش کرده‌اند. پایایی این ابزار در مطالعات تنهای رشوانلو و حجازی (۱۳۹۰)، تنهای رشوانلو و حاجی زاده نداف (۱۳۹۱)، سبحانی (۱۳۹۲)، سخاوت‌مند (۱۳۹۲)، فرازی و همکاران (۱۳۹۲)، صالحی و همکاران (۱۳۹۳) نیز به تأیید رسیده است. این مقیاس توسط تمامی شرکت کنندگان (۶۶۰ نفر) تکمیل گردید.

عزت نفس: در این پژوهش از سیاهه عزت نفس کوپراسمیت^۱ (۱۹۶۷) استفاده شد. این سیاهه خود گزارشی با ۵۸ گویه (۸ گویه دروغ سنج) نمره کلی عزت نفس را می‌سنجد. پایایی این سیاهه در منبع اصلی با ضریب باز آزمایی بعد از ۵ هفته ۰/۸۸ و پس از ۳ سال ۰/۷۰ و در پژوهش‌های داخلی از ۰/۵۴ تا ۰/۷۷ بدست آمده است. روایی این سیاهه در پژوهشی با همبسته کردن نمرات آن با نمره های مقیاس اضطراب اجتماعی برابر با $r = -0.53$ گزارش شده

1. Coopersmith Self-Esteem Inventory

است (علامه، ۱۳۸۴ نقل از تنهای رشوانلو و حجازی، ۱۳۹۰). این سیاهه توسط گروه دوم (۳۳۲ نفر) تکمیل گردید.

روش اجرا و تجزیه و تحلیل داده‌ها: علی رغم ترجمه مقیاس در مطالعه مقدماتی (تنهای رشوانلو، ۱۳۸۷) به منظور اطمینان بیشتر و رفع نقایص ترجمه قبلی، در ابتدا مقیاس ادراکات والدینی به فارسی ترجمه شد سپس جهت ترجمه مجدد به انگلیسی، در اختیار دو متخصص زبان انگلیسی قرار گرفت. تفاوت موجود میان دو نسخه انگلیسی مورد ارزیابی قرار گرفت و پس از مرور های مکرر و افزایش ترادف معنایی میان دو نسخه، نسخه نهایی بر روی نمونه ای متشکل از ۳۰ نفر از دانش آموزان دبیرستانی به اجرا درآمد و عبارتهای مبهم مورد ارزیابی مجدد قرار گرفت. در نهایت نسخه اصلاح شده توسط پرسشگران آموزش دیده به صورت گروهی در اختیار دانش آموزان دبیرستانی قرار گرفت. پس از گردآوری داده‌ها و حذف پرسشنامه های ناقص، تحلیل داده ها با محاسبه همبستگی هر گویه با نمره کل مقیاس (قدرت تشخیص) آغاز و با محاسبه شاخص های آماری تحلیل عاملی ادامه یافت و بر این اساس در خصوص حذف یا ابقای سؤالات تصمیم گیری شد. روایی سازه^۱ مقیاس از طریق بررسی روایی عاملی (تحلیل مؤلفه های اصلی با چرخش متمایل^۲ و تحلیل عاملی تأییدی) و روایی تفکیکی^۳ با استفاده از نمره افراد در سیاهه عزت نفس کوپراسمیت (۱۹۶۷) بررسی شد. تفاوت های جنسیتی با تحلیل واریانس چند متغیره بررسی شد. پایایی مقیاس از طریق محاسبه آلفای کرونباخ و باز آزمایی با فاصله ۳ هفته مورد بررسی قرار گرفت. تحلیل ها برای دو فرم مادر و پدر به صورت مجزا انجام شد.

یافته‌ها

تحلیل تأییدی اولیه: از آنجا که در نسخه اصلی مقیاس ادراکات والدینی برای فرم مادر و پدر سه عامل در نظر گرفته شده است، ابتدا به بررسی ساختار عاملی مفروض پرداخته شد. شاخص کفایت نمونه برداری^۴ (KMO) در فرم مادر برابر ۰/۸۳ و در فرم پدر ۰/۷۹ بود. آزمون کرویت بارتلت^۵ نیز برای فرم مادر و پدر به ترتیب ۸۸۰/۲۱ و ۷۸۶/۷۶ و معنادار بود. بر

1. Construct validity

2. Oblique Rotation

3. Discriminate validity

4. Kaiser- Meyer- Olkin (KMO)

5. Bartlett test of Sphericity

این اساس داده‌ها برای اجرای تحلیل مناسب بودند. در ادامه مدل تحلیل عاملی تأییدی با نرم افزار LISREL به تفکیک برای فرم مادر و فرم پدر اجرا شد. از شاخص‌های برازندگی^۱ برای تأیید مدل استفاده شد. برای یک مدل خوب باید شاخص نسبت خبی دو به درجه آزادی (χ^2/df) باید ۲ و کمتر است. شاخص‌های نیکویی برازش^۲ (GFI)، شاخص تعدیل شده نیکویی برازش^۳ (AGFI) و شاخص برازش تطبیقی^۴ (CFI) بهتر است کمتر از ۰/۹۰ باشد. جذر برآورد واریانس خطای تقریب^۵ (RMSEA) و شاخص استاندارد ریشه میانگین پس مانده‌ها^۶ (SRMR) باید برای مدل‌های مطلوب کوچکتر از ۰/۰۵ و نزدیک به صفر باشد. شاخص‌های برازندگی در ساختار سه عاملی فرم مادر ($\chi^2/df=5/24$ ، $GFI=0/87$ ، $AGFI=0/89$ ، $CFI=0/89$ ، $RMSEA=0/08$ و $SRMR=0/07$) و در فرم پدر ($\chi^2/df=5/01$ ، $GFI=0/87$ ، $AGFI=0/84$ ، $CFI=0/87$ ، $RMSEA=0/08$ و $SRMR=0/09$) بود که نشان دهنده آن است که ساختار مفروض در نسخه اصلی برای دانش‌آموزان ایرانی از برازش مناسبی برخوردار نیست. بر اساس این تحلیل و نتایج پژوهش‌های دیگری که در داخل کشور (فرازی و همکاران، ۱۳۹۲؛ صالحی و همکاران، ۱۳۹۳) صورت گرفته و ساختاری متفاوت از نسخه اصلی را در دانش‌آموزان ایرانی نشان داده‌اند بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مجدد برای مقیاس مناسب به نظر می‌رسد.

بررسی قدرت تشخیص سؤالات: جهت بررسی ساختار پرسشنامه، در ابتدا قدرت تشخیص هر یک از گویه‌ها از طریق محاسبه همبستگی میان هر گویه با نمره کل مقیاس در دو نیمه برای مادر و پدر مورد بررسی قرار گرفت. ضرایب کمتر از ۰/۱۱ به عنوان ضرایب غیر معنادار در نظر گرفته شدند. برای محاسبه این ضریب از فرمول زیر استفاده شد (شریفی و شریفی، ۱۳۹۱):

$$\text{ضریب} = \frac{1}{\sqrt{N}} * 1.96 = \text{تعداد کل نفرات در گروه اول (۳۳۲ نفر)}$$

1 . Fitness Indexes

2 . Goodness of Fit Index (GFI)

3 . Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)

4 . Comparative Fit Index(CFI)

5 . Root Mean Square Error of approximation (RMSEA)

6 . Standardized Root Mean Square Residual (SRMR)

$Z=1/96$ متناظر با α دو سویه با ۹۵ درصد اطمینان

نتایج نشان داد که در فرم مادر گویه‌های ۶، ۹، ۱۴، ۱۵، ۱۹ و ۲۰ دارای ضرایب کمتر از ۰/۱۱ هستند و بر این اساس از قدرت تشخیص بسیار کمی برخوردارند و گویه ۸ (وقتی که من مشکل دارم، مادرم به انتخاب من اهمیت داده و به گفته های من گوش می‌دهد)، دارای بیشترین قدرت تشخیص است.

در فرم پدر نیز گویه‌های ۲۷ و ۳۶ دارای ضریب کمتر از ۰/۱۱ و از قدرت تشخیص کمی برخوردار بوده و گویه ۳۵ (پدرم در انجام کارها بر روش خاص خودش اصرار دارد.) دارای بیشترین قدرت تشخیص بود. ضرایب همبستگی گویه های باقی مانده به همراه میانگین و آلفای کرونباخ مربوط به هر گویه در جدول ۱ آورده شده است.

تحلیل عاملی اکتشافی: پس از حذف گویه‌های با قدرت تشخیص کم، تحلیل عاملی اکتشافی با الگوی مؤلفه‌های اصلی بر روی داده‌ها صورت گرفت. در ابتدا به محاسبه شاخص کفایت نمونه برداری و آزمون کرویت بارتلت بر روی داده‌های حاصل از اجرای مقیاس پرداخته شد. نتایج نشان داد که شاخص کفایت نمونه برداری در فرم مادر برابر ۰/۸۸ و مشخصه آزمون کرویت بارتلت نیز برابر با ۸۶۰/۸۳ و از لحاظ آماری معنادار است. این مقادیر برای فرم پدر به ترتیب برابر با ۰/۸۳ و ۸۸۳/۲۳ و معنادار بود.

جدول ۱: شاخص های توصیفی، ضرایب همبستگی گویه ها و با نمره کل و آلفای کرونباخ

فرم پدر					فرم مادر				
گویه	میانگین	انحراف استاندارد	همبستگی با نمره کل	آلفای کرونباخ	گویه	میانگین	انحراف استاندارد	همبستگی با نمره کل	آلفای کرونباخ
۱	۵/۴۶	۱/۹۲	۰/۵۵	۰/۸۱	۲۲	۴/۱۸	۲/۱۲	۰/۳۵	۰/۸۱
۲	۵/۲۳	۱/۸۵	۰/۵۰	۰/۸۱	۲۳	۴/۹۴	۲/۱۰	۰/۳۳	۰/۸۱
۳	۵/۵۹	۱/۸۳	۰/۳۷	۰/۸۲	۲۴	۵/۳۶	۲/۰۵	۰/۳۰	۰/۸۱

Factor Structure and Psychometric Properties of Perceptions of Parents Scale (POPS) in

۰/۸۰	۰/۵۰	۱/۸۸	۵/۴۷	۲۵	۰/۸۲	۰/۴۱	۱/۸۵	۴/۵۹	۴
۰/۸۲	۰/۱۳	۲/۱۸	۴/۱۰	۲۶	۰/۸۲	۰/۴۴	۲/۰۷	۴/۸۴	۵
۰/۸۲	۰/۵۴	۲/۱۳	۴/۸۱	۲۸	۰/۸۱	۰/۴۱	۲/۲۱	۴/۱۱	۷
۰/۸۰	۰/۲۱	۲/۱۲	۴/۶۲	۲۹	۰/۸۱	۰/۵۹	۱/۹۲	۵/۱۲	۸
۰/۸۰	۰/۱۹	۲/۱۲	۴/۱۹	۳۰	۰/۸۲	۰/۵۰	۲/۰۳	۴/۵۸	۱۰
۰/۸۰	۰/۵۰	۱/۹۹	۴/۹۵	۳۱	۰/۸۲	۰/۴۸	۲/۰۲	۵/۱۸	۱۱
۰/۸۱	۰/۴۸	۱/۹۲	۵/۳۶	۳۲	۰/۸۲	۰/۳۴	۱/۹۷	۴/۸۸	۱۲
۰/۸۰	۰/۴۵	۲/۰۳	۵/۳۱	۳۳	۰/۸۲	۰/۴۱	۱/۹۹	۵/۲۴	۱۳
۰/۸۱	۰/۳۵	۲/۰۳	۴/۹۱	۳۴	۰/۸۲	۰/۴۰	۲/۱۲	۴/۰۲	۱۶
۰/۷۹	۰/۵۷	۲/۱۴	۵/۰۲	۳۵	۰/۸۱	۰/۴۸	۱/۷۱	۵/۶۲	۱۷
۰/۸۰	۰/۵۳	۱/۸۲	۵/۳۰	۳۷	۰/۸۱	۰/۵۰	۱/۹۹	۵/۰۸	۱۸
۰/۸۱	۰/۳۶	۲/۱۲	۳/۸۹	۳۸	۰/۸۲	۰/۳۳	۲/۰۲	۵/۳۰	۲۱
۰/۸۲	۰/۲۰	۲/۲۰	۴/۴۳	۳۹					
۰/۸۰	۰/۴۳	۲/۱۶	۳/۹۴	۴۰					
۰/۸۰	۰/۵۴	۲/۰۵	۵/۱۸	۴۱					
۰/۸۰	۰/۶۴	۲/۰۷	۴/۲۲	۴۲					

تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش‌های متعامد^۱ و متمایل و با در نظر گرفتن بار عاملی بیشتر از ۰/۳۵ چندین بار تکرار شد. در نهایت به واسطه وضوح بیشتر مؤلفه‌های استخراجی، نتایج چرخش پرومکس^۲ مبنای تحلیل نهایی قرار گرفت. تحلیل اولیه فرم مادر، ۳ عامل با ارزش ویژه^۳ بالاتر از ۱ و واریانس تبیین شده برابر با ۶۷/۰۵ درصد را به دست می‌داد. پس از چرخش‌های متعدد عبارات ۱۳ و ۲۱ به واسطه داشتن بار مشترک در بیش از یک عامل حذف شدند. ساختار نهایی مقیاس، سه عامل با واریانس تبیین شده ۴۹/۳۷ درصد را ارایه نمود. نمودار اسکری^۴ از این الگو حمایت می‌کرد.

تحلیل اولیه در مورد فرم پدر گویای وجود پنج عامل با واریانس تبیین شده ۵۳/۰۴ درصد بود. در این ساختار ۶ عبارت ۲۶، ۳۲، ۳۴، ۳۵، ۳۸ و ۴۲ دارای بار نزدیک به هم ذیل دو عامل و بیشتر بودند. بر این اساس از تحلیل کنار گذاشته شدند. ساختار نهایی، الگویی سه عاملی با واریانس تبیین شده ۴۸/۷۱ درصد را به دست می‌داد. نمودار اسکری از این الگو حمایت می‌کرد. ارزش ویژه و درصد واریانس تبیین شده برای ساختار سه عاملی در فرم مادر و پدر در جدول ۲ و بارهای عاملی مربوط به هر عبارت ذیل عامل‌ها در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۲: ارزش ویژه و واریانس تبیین شده ساختار عاملی فرم مادر و پدر مقیاس ادراکات والدینی

فرم پدر			فرم مادر			شاخص
عامل	عامل	عامل	عامل	عامل	عامل	
۱/۲۲	۱/۶۰	۳/۵۱	۱/۱۰	۱/۱۸	۴/۱۴	ارزش ویژه
۹/۳۸	۱۲/۳۴	۲۶/۹۸	۸/۴۵	۹/۱۱	۳۱/۸۱	درصد واریانس تبیین شده
۴۸/۷۱	۳۹/۳۲	۲۶/۹۸	۴۹/۳۷	۴۰/۹۲	۳۱/۸۱	درصد واریانس تبیین شده

1. Orthogonal Rotation

2. Promax

3. Eigen Value

4. Scree plot

جدول ۳: نتایج چرخش پروماکس عامل‌های مقیاس ادراکات والدینی

فرم پدر				فرم مادر			
عامل سوم	عامل دوم	عامل اول	گویه	عامل سوم	عامل دوم	عامل اول	گویه
		۰/۷۸	۳۷			۰/۸۲	۱۱
		۰/۷۱	۳۱			۰/۷۶	۵
		۰/۶۹	۲۵			۰/۷۲	۱
		۰/۶۴	۴۱			۰/۵۴	۱۷
		۰/۵۸	۲۸			۰/۵۱	۸
	۰/۸۰		۲۳			۰/۴۶	۲
	۰/۶۶		۴۰		۰/۸۲		۱۶
	۰/۶۴		۲۲		۰/۷۳		۱۰
	۰/۴۱		۲۹		۰/۶۴		۴
۰/۷۱			۳۹		۰/۴۷		۷
۰/۶۹			۲۴	۰/۷۷			۱۲
۰/۶۳			۳۳	۰/۷۶			۳
۰/۵۷			۳۰	۰/۶۲			۱۸

نتایج درج شده در جدول ۳ نشان می‌دهد که در عامل اول عبارات های ۱، ۲، ۵، ۸، ۱۱ و ۱۷ حضور دارند. این عبارات ها در نسخه اصلی به زیر مقیاس حمایت مادر از خودمختاری تعلق دارند. بر این اساس این عامل حمایت مادر از خودمختاری نامگذاری می‌شود. این عامل نسبت به عامل اصلی تفاوت‌هایی دارد. بدین ترتیب که عبارات های ۱۴ و ۱۹ به علت قدرت تشخیص پایین و عبارت ۲۱ به علت بار مشترک ذیل دو عامل حذف شده است. سایر نتایج نشان دهنده آن است که در فرم مادر، عامل دوم با عبارات های ۴، ۷، ۱۰ و ۱۶، عبارات های زیر مقیاس گرمی مادر را در بر می‌گیرد. با این تفاوت که عبارت ۲۰ به علت قدرت تشخیص پایین و عبارت ۱۳ به علت بار مشترک با سایر عوامل حذف شده اند. بر این اساس این عامل گرمی مادر نامگذاری می‌شود. در نهایت عامل سوم در فرم مادر با عبارات ۳، ۱۲ و ۱۸ درگیری مادر نامگذاری می‌شود. عبارات های ۶، ۹ و ۱۵ به علت قدرت تشخیص پایین از این عامل حذف شده اند. نتایج درج شده مربوط به فرم پدر در گویای آن است که عامل اول با عبارات های ۲۵، ۲۸، ۳۱، ۳۷ و ۴۱؛ عامل دوم با عبارات های ۲۲، ۲۳، ۲۹ و ۴۰ و در نهایت عامل سوم با عبارات های ۲۴، ۳۰، ۳۳ و ۳۹ را در مقایسه با نسخه اصلی می‌توان گرمی پدر،

حمایت پدر از خودمختاری و درگیری پدر نامگذاری کرد. در عامل اول نسبت به نسخه اصلی عبارت ۳۴ به علت بار مشترک حذف شده است. در عامل دوم ۲۶، ۳۲، ۳۵، ۳۷ و ۴۲ به علت بار مشترک حذف شده اند. در عامل سوم نیز عبارت های ۲۷ و ۳۶ به علت قدرت تشخیص پایین حذف شده اند. آن چنان که پیشتر اشاره شد، تحلیل عاملی اکتشافی با الگو مولفه های اصلی و چرخش پروماکس برای فرم مادر و پدر سه عامل را به دست داد. اما از آن جا که در کنار هر مدل فرضی، مدل های جایگزین دیگری نیز محتمل است، جهت اطمینان بیشتر نسبت به ماهیت عامل های به دست آمده ساختار دو و یک عاملی نیز مورد بررسی قرار گرفت. در فرم مادر پس از حذف عبارت های ۱۳ و ۱۸ واریانس تبیین شده ساختار دو عاملی ۴۰/۶۹ درصد بود. در ساختار یک عامل نیر با حذف عبارات ۱۳ واریانس تبیین شده ی ۳۰/۱۵ درصد به دست آمد. میزان واریانس تبیین شده ساختار دو عاملی در فرم پدر با حذف عبارت های ۲۶، ۲۸ و ۲۹ برابر با ۳۸/۰۳ درصد بود. در ساختار یک عاملی با حذف عبارت های ۲۴، ۲۶، ۲۹، ۳۰ و ۳۹ واریانس تبیین شده برابر با ۳۲/۴۶ درصد بود.

تحلیل عاملی تأییدی: به منظور تأیید ساختارهای عاملی بدست آمده، مدل تحلیل عاملی به تفکیک برای فرم مادر و فرم پدر بر روی داده های ۳۳۲ نفر (گروه دوم) اجرا شد. شاخص های برازندگی و نمودار های مدل فرم مادر و شیوه پدر به ترتیب در جدول ۴ و نمودار ۱ و ۲ آمده است.

جدول ۴: شاخص های برازندگی مدل های تأییدی در فرم مادر و پدر

RMSEA	CFI	AGFI	GFI	SRMR	χ^2/df	ساختار	فرم مقیاس
۰/۰۶	۰/۹۷	۰/۹۱	۰/۹۴	۰/۰۵	۲/۰۳	یک عاملی	فرم مادر
۰/۰۵	۰/۹۷	۰/۹۲	۰/۹۵	۰/۰۵	۱/۸۹	دو عاملی	
۰/۰۴	۰/۹۸	۰/۹۳	۰/۹۶	۰/۰۴	۱/۸۷	سه عاملی	
۰/۰۸	۰/۹۴	۰/۸۷	۰/۹۱	۰/۰۶	۳/۰۴	یک عاملی	فرم پدر
۰/۱۱	۰/۸۷	۰/۸۰	۰/۸۶	۰/۰۸	۴/۷۳	دو عاملی	
۰/۰۶	۰/۹۵	۰/۹۱	۰/۹۴	۰/۰۵	۲/۲۴	سه عاملی	

آن چنانکه در جدول فوق نشان داده شده است شاخص های برازندگی در ساختار سه عاملی فرم مادر و پدر نسبت به ساختارهای دو و تک عاملی در سطح مناسب تری قرار دارد. در فرم مادر شاخص نسبت خی دو به درجه آزادی (۱/۸۷) می باشد. شاخص های نیکویی

ساختار عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس ادراکات والدینی در دانش آموزان دبیرستانی
Factor Structure and Psychometric Properties of Perceptions of Parents Scale (POPS) in

برازش (GFI)، شاخص تعدیل شده نیکویی برازش (AGFI) و شاخص برازش تطبیقی (CFI) بسیار مطلوب (بالتر از ۰/۹۰) می‌باشند و بیانگر برازش مناسب داده‌ها هستند. جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) نیز برابر (۰/۰۴) بوده و نشان می‌دهد که درجه تقریب مدل در جامعه بزرگ نیست. شاخص استاندارد ریشه میانگین پس مانده‌ها (SRMR) برابر ۰/۰۴ بدست آمده است که باید برای مدل‌های مطلوب کوچکتر از ۰/۰۵ و نزدیک به صفر باشد. در فرم پدر نیز شاخص‌های χ^2/df ، GFI، AGFI، CFI، RMSEA و SRMR به ترتیب برابر ۲/۲۴، ۰/۹۴، ۰/۹۱، ۰/۹۵، ۰/۰۶ و ۰/۰۵ بوده و برازش مناسب مدل را نشان می‌دهند.

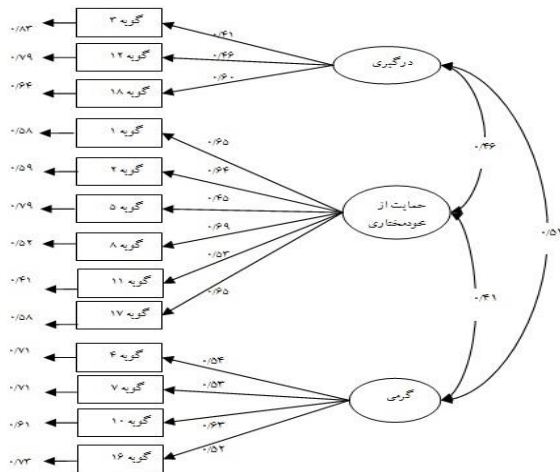
پایایی مقیاس ادراکات والدینی: بررسی پایایی مقیاس از طریق محاسبه آلفای کرونباخ به تفکیک فرم مادر و پدر صورت گرفت. ضریب باز آزمایی مقیاس نیز با انتخاب تصادفی یک گروه ۸۸ نفری و اجرای مجدد مقیاس پس از ۳ هفته به اجرا در آمد. نتایج در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵: ضرایب پایایی خرده آزمون‌های مقیاس ادراکات والدینی

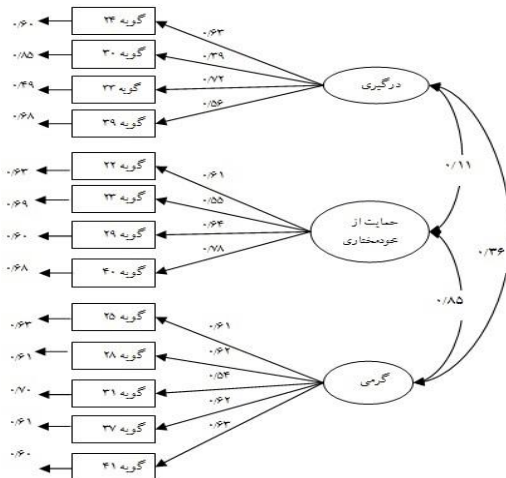
فرم پدر			فرم مادر			شاخص‌ها	
گرمی	حمایت از	درگیری	گرمی	حمایت از	درگیری		
۶	۹	۶	۶	۹	۶	فرم اصلی	تعداد
۵	۴	۴	۴	۶	۳	مطالعه حاضر	عبارت‌ها
۰/۷۶	۰/۶۰	۰/۵۹	۰/۶۴	۰/۷۶	۰/۵۹	گروه	آلفای
۰/۷۴	۰/۶۹	۰/۶۶	۰/۶۴	۰/۷۷	۰/۶۰	گروه	کرونباخ
۰/۳۸	۰/۶۳	۰/۶۸	۰/۷۲	۰/۸۰	۰/۴۰	ضریب بازآزمایی (n=۸۸)	

نتایج جدول فوق نشان دهنده آن است که پایایی مقیاس ادراکات والدینی در سطح مطلوبی قرار دارد.

نمودار ۱: بارهای عاملی عبارت های مربوط به فرم مادر

نمودار ۲: بارهای عاملی گویه های مربوط به شیوه فرزند پروری پدر

Factor Structure and Psychometric Properties of Perceptions of Parents Scale (POPS) in

روایی تفکیکی: روایی تفکیکی مقیاس ادراکات والدینی با مقایسه نمرات آن در دو گروه با عزت نفس بالا و پایین صورت گرفت. برای این منظور در نمونه دوم پژوهش (۳۳۲ نفر)، نمرات عزت نفس افراد با مقیاس عزت نفس اسمیت (۱۹۶۷) سنجیده شد و افراد بر اساس یک انحراف بالاتر و پایین تر از میانگین ($7/99 \pm 31/34$)، به دو گروه با عزت نفس پایین ($M \leq 23/35$) و عزت نفس بالا ($M \geq 39/33$) تقسیم شدند. از تحلیل واریانس چند متغیره، برای مقایسه گروه‌ها استفاده شد. پیش از اجرای تحلیل، مفروضات آن شامل نرمال بودن توزیع متغیرها ($Z = 0/21$ تا $0/63$)، همگنی ماتریس واریانس- کوواریانس ($P = 0/07$ ، $F = 1/49$ ، $M = 33/79$ Box') و همبستگی چندمتغیره متغیرهای وابسته ($P = 0/0005$ ، $Bartlett's Test = 159/82$) بررسی شد. در نهایت با حذف پرت افتاده‌ها داده‌های مربوط به ۹۰ نفر در تحلیل نهایی مورد استفاده قرار گرفت. نتایج این تحلیل در جدول ۶ آورده شده است.

جدول ۶: نتایج تحلیل واریانس چند متغیره ابعاد فرم مادر و پدر مقیاس ادراکات والدینی در دو

گروه با عزت نفس پایین و بالا

فرم	متغیر	سطح عزت	میانگین	انحراف	میانگین	F	سطح
مادر	درگیری	پایین	۱۱/۶۰	۵/۶۴	۳۸/۶۸	۱/۴۷	۰/۲۳
		بالا	۱۲/۹۱	۴/۵۶			
	حمایت از خودمختاری	پایین	۲۷/۸۴	۶/۹۸	۸۴۰/۲۸	۱۹/۹۴	۰/۰۰۰۵
		بالا	۳۳/۹۶	۵/۹۶			
پدر	درگیری	پایین	۱۵/۸۳	۴/۲۲	۲۷۳/۸۸	۱۵/۲۳	۰/۰۰۰۵
		بالا	۱۹/۲۲	۴/۲۶			
	حمایت از خودمختاری	پایین	۱۸/۸۲	۴/۴۷	۱۰۶/۷۱	۴/۹۰	۰/۰۳
		بالا	۲۱/۰۰	۴/۸۶			
گرمی	پایین	۲۴/۰۷	۶/۶۱	۴۸۵/۳۴	۱۳/۵۱	۰/۰۰۰۵	
	بالا	۲۸/۷۱	۵/۳۰				

* با توجه به ۱ بودن درجات آزادی، تنها میانگین مجذورات آورده شده است.

نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره درج شده در جدول ۵ نشان می دهد که تنها در درگیری مادر تفاوت معناداری در دو گروه با عزت نفس پایین و بالا وجود ندارد. در سایر متغیرها دانش آموزانی که عزت نفس بالایی دارند در زیر مقیاس های ادراکات والدینی نیز نمرات بالاتری را کسب کرده اند. بر این اساس چنین به نظر می رسد که مقیاس ادراکات والدینی از روایی تفکیکی مناسبی برخوردار است.

مقایسه بر حسب جنسیت: برای بررسی تفاوت های جنسیتی در مقیاس ادراکات والدینی از داده های مربوط به نمونه دوم پژوهش (۳۳۲ نفر)، استفاده شد. تحلیل واریانس چند متغیره، برای مقایسه دانش آموزان دختر و پسر مورد استفاده قرار گرفت. پیش از اجرای تحلیل، مفروضات آن شامل نرمال بودن توزیع متغیرها (۰/۳۸ تا ۰/۷۴، $Kolmogorov-Smirnov Z = ۰/۷۴$)، همگنی ماتریس واریانس - کوواریانس ($P = ۰/۰۶$ ، $F = ۱/۷۴$ ، $Box' M = ۳۹/۹۵$) و همبستگی چندمتغیره متغیرهای وابسته ($P = ۰/۰۰۰۵$ ، $Bartlett's Test = ۵۵۴/۹۸$) بررسی شد. در نهایت با حذف پرت افتاده ها داده های مربوط به ۲۷۳ نفر (۱۰۳ دختر و ۱۷۰ پسر) در تحلیل نهایی مورد استفاده قرار گرفت. نتایج این تحلیل در جدول ۷ آورده شده است.

جدول ۷: نتایج تحلیل واریانس چند متغیره ابعاد فرم مادر و پدر مقیاس ادراکات والدینی در دانش

آموزان دختر و پسر

فرم	متغیر	گروه	میانگین	انحراف	میانگین	F	سطح
مادر	درگیری	دختر	۱۱/۸۵	۳/۱۹	۰/۰۰۳	۰/۰۱	۰/۹۸
		پسر	۱۱/۸۵	۲/۸۹			
	حمایت از خودمختاری	دختر	۳۰/۹۱	۶/۵۳	۶۶۱/۹۸	۱۳/۳۱	۰/۰۰۰۵
		پسر	۲۷/۷۰	۷/۳۵			
گرمی	دختر	۲۲/۵۶	۴/۷۰	۹۲/۱۱	۴/۱۳	۰/۰۴	
	پسر	۲۱/۳۶	۴/۷۳				
پدر	درگیری	دختر	۱۷/۲۴	۴/۳۵	۱۶/۹۰	۱/۱۸	۰/۲۸
		پسر	۱۶/۷۳	۳/۴۱			
	حمایت از خودمختاری	دختر	۲۰/۱۰	۵/۲۵	۱۱۴/۸۷	۴/۹۷	۰/۰۳
		پسر	۱۸/۷۶	۴/۵۲			
گرمی	دختر	۲۷/۰۴	۵/۶۶	۵۰۶/۲۴	۱۳/۴۹	۰/۰۰۵	
	پسر	۲۴/۲۲	۶/۳۹				

* با توجه به ۱ بودن درجات آزادی، تنها میانگین مجذورات آورده شده است.

نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره درج شده در جدول فوق نشان می‌دهد که تنها در درگیری مادر و درگیری پدر تفاوت معناداری در دو گروه دختران و پسران وجود ندارد. در سایر متغیرها دختران میانگین بالاتری نسبت به پسران دارند و تفاوت‌ها معنادار است.

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس ادراکات والدینی (رایبیز، ۱۹۹۴) در نمونه ایرانی بود. این مقیاس جهت سنجش ادراکات نوجوانان از شیوه‌های والدینی طرح شده در نظریه خود تعیین‌گری، تدوین گردیده است.

بررسی قدرت تشخیص عبارت‌ها نشان داد که در بخش‌گویه‌های مربوط به فرم مادر، ۶ عبارت و در فرم پدر ۲ عبارت از قدرت تشخیص مناسبی برخوردار نیستند و نمی‌توانند میان افرادی که شیوه مادر و پدرشان را در سطح بالایی از حمایت، درگیری و گرمی دسته‌بندی می‌کنند و افرادی که ادراکات آنان از شیوه والدین در سطح پایین‌تری قرار دارد، تمایز ایجاد نمایند.

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، که با هدف بررسی ساختار عاملی مقیاس و از طریق الگوی مؤلفه‌های اصلی و چرخش پرومکس صورت گرفت، نشان داد که با تغییراتی در تعداد گویه‌های زیرمجموعه هر عامل، ساختاری سه‌عاملی در فرم مادر و پدر در نمونه ایرانی بدست می‌آید. در فرم مادر سه عامل با ارزش ویژه بالاتر از یک بدست آمدند که در مجموع ۴۹/۳۷ درصد واریانس کل را تبیین می‌کرد. پس از چرخش عامل‌ها ۲ عبارت به علت مغشوش بودن و بار شدن زیر بیش از یک عامل حذف شد. بدین ترتیب در فرم مادر ۱۳ عبارت تحت سه عامل ابقا شدند. در فرم پدر نیز در نهایت سه عامل دارای ارزش ویژه بالاتر از یک بدست آمدند که با حذف ۶ عبارت با بار عاملی مغشوش، ۴۸/۷۱ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کردند. بدین ترتیب در فرم شیوه فرزند پروری پدر ۱۳ عبارت، تحت سه عامل باقی ماندند. تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که ساختار عاملی بدست آمده با داده‌ها برازش مناسبی دارد. شاخص‌های برازندگی ساختارهای سه‌عاملی نسبت به دو و تک‌عاملی، سطح مطلوب‌تری از برازندگی را نشان دادند.

پایایی مقیاس از طریق محاسبه آلفای کرونباخ و بازآزمایی با فاصله ۳ هفته، نشان دهنده اعتمادپذیری و قابلیت تکرار مناسب مقیاس بود. بدین معنی که می‌توان به نتایج این مقیاس در

پژوهش‌های آتی اعتماد کرد. این یافته با پژوهش‌های رایبیز (۱۹۹۴)؛ شیرکف و رایان (۲۰۰۱)؛ رایان و همکاران (۲۰۰۵)؛ واتس و کالدول (۲۰۰۶)، نی میک و همکاران (۲۰۰۶)، وینستاین و همکاران (۲۰۱۲)، کوکایوروک (۲۰۱۲) و پیش و همکاران (۲۰۱۵) هم‌سوئی دارد.

بررسی روایی تفکیکی با استفاده از نمرات عزت نفس نیز نشان داد که در گروهی که عزت نفس بالایی دارند حمایت از خودمختاری مادر/ پدر، درگیری پدر و گرمی مادر/ پدر در سطح بالاتری قرار دارد و بالعکس در گروه با عزت نفس پایین ادراک از حمایت از خودمختاری، درگیری پدر و گرمی مادر و پدر در سطح پایین‌تری است. این یافته با مطالعات هرز و گالون (۱۹۹۹) و مارتینز و گارسیا (۲۰۰۷) هم‌سوئی دارد. درگیری مادر در دو گروه دارای عزت نفس پایین و بالا تفاوتی نداشت. این یافته با پژوهش‌های کیم و رانر (۲۰۰۲) و برونته سینک و همکاران (۲۰۰۶) هم‌سوئی دارد. کیم و رانر (۲۰۰۲) بر این باورند که با توجه به اهمیت خانواده در فرهنگ‌های سنتی و این نکته که در این فرهنگ‌ها روابط در درون خانواده‌ها بر اساس احترام و اطاعت قرار دارد، دادن آزادی انتخاب و حق تصمیم‌گیری به فرزندان از طرف پدر، به عنوان مسئول خانواده، می‌تواند تأثیر بیشتری بر ارضای نیاز به خودمختاری در فرزندان داشته و عزت نفس آنان را متأثر سازد.

سایر نتایج پژوهش نشان داد که بین دختران و پسران در درگیری مادر و درگیری پدر تفاوت معناداری وجود ندارد. در سایر متغیرها دختران میانگین بالاتری نسبت به پسران دارند و تفاوت‌ها معنادار است. این تفاوت‌ها با نتایج پژوهش تنهای رشوانلو و حجازی (۱۳۸۸) هم‌سوئی دارد. گروولنیک و همکاران (۱۹۹۱) بر این باورند که تفاوت در ادراکات فرزندان از شیوه فرزندپروری والدین ممکن است ناشی از تفاوت‌های شخصیتی آنان و تفاوت در توقعاتی که پدران و مادران از آنان دارند، باشد. گروولنیک (۲۰۰۹) همچنین بیان می‌دارد که سبک فرزندپروری پدر و مادر می‌تواند از نخست ویژگی‌های فردی و شخصیتی فرزندان، ویژگی‌های محیط زندگی والدین و ویژگی‌های فردی خود والدین تأثیر بپذیرد. این عوامل می‌توانند تفاوت در نحوه تعامل مادر و پدر با دختران و پسران را موجب شوند. به عنوان مثال سرسختی در پسران باعث درگیری توأم با کنترل بیشتر والدین بر رفتارهای آنان می‌گردد که خود باعث ادراک تعامل با خودمختاری و گرمی پایین‌تر در آنان می‌شود.

Factor Structure and Psychometric Properties of Perceptions of Parents Scale (POPS) in

در مجموع مطالعه حاضر، روایی عاملی و تفکیکی و پایایی مقیاس ادراکات والدینی را در جامعه مورد مطالعه تأیید نمود. اگر چه گویه‌های زیادی از مقیاس حذف شدند، اما شاخص‌های روایی و پایایی بدست آمده نشان دادند که ساختار جدید در جامعه ایرانی، ساختار مناسبی است و می‌تواند ادراکات دانش‌آموزان دبیرستانی از میزان درگیر شدن مادر و پدر در فعالیت‌های آنان، حمایت مادر و پدر از خودمختاری و رفتار گرم و صمیمانه مادر و پدر را به خوبی مورد سنجش قرار دهد.

نتایج این پژوهش همچنین گویای آن بود که حمایت از خودمختاری و گرمی مادر و پدر با عزت نفس دانش‌آموزان دبیرستانی رابطه معناداری داشته و می‌تواند در میزان عزت نفس آنان تفاوت معناداری ایجاد نماید. کنش‌های متقابل میان والدین و فرزندان را می‌توان اساس تحول عاطفی و اجتماعی فرزندان تلقی نمود (خوئی نژاد، رجایی و محب راد، ۱۳۸۶). در نظریه خود تعیین‌گری چنین فرض شده است که والدین با ایجاد زمینه ارضای نیازهای روان‌شناختی خودمختاری، شایستگی و احساس تعلق، زمینه تحول روان‌شناختی، ارتقاء سلامت و بهزیستی آنان را فراهم می‌نمایند (رابان و دسی، ۲۰۰۰a؛ ۲۰۰۰b). بر این اساس نتایج رواسازی مقیاس ادراکات والدینی در جامعه ایرانی در پژوهش حاضر، می‌تواند به پژوهشگران حوزه سلامت روان، خانواده و تعلیم و تربیت در انجام تحقیقات کاربردی یاری رساند. اما نباید از نظر دور داشت که عوامل فرهنگی و اجتماعی تأثیر زیادی بر شیوه‌های فرزندپروری والدین دارند. جامعه آماری این پژوهش را دانش‌آموزان دبیرستانی شهر بجنورد، با بافتی متشکل از خرده فرهنگ‌های متفاوت، تشکیل می‌داد. محتمل به نظر می‌رسد اجرای ابزار در سایر مناطق، ساختار متفاوتی به دست دهد. به عنوان نمونه فرازی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی مقیاس ادراکات والدینی را در دانش‌آموزان دختر دبیرستانی شهر بیرجند بکار برده و ساختاری ۲۱ عبارتی با ۵ عامل را برای این ابزار به دست آوردند. بر این اساس پژوهشگران باید در کار بست نتایج این تحقیق به تأثیر عوامل فرهنگی توجه داشته باشند.

منابع

- تنهای رشوانلو، فرهاد. (۱۳۸۷). *رابطه ادراک از سبک فرزند پروری با پیشرفت تحصیلی: نقش واسطه ای انگیزش تحصیلی*. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران.
- تنهای رشوانلو، فرهاد. (۱۳۸۹). *الگوی ساختاری رابطه حمایت پدر از خودمختاری با انگیزش خودمختار تحصیلی و عزت نفس نوجوانان بر اساس نظریه خودتعیین گری*. دو فصلنامه *روان شناسی معاصر*، ۵(ویژه نامه)، ۲۲۱-۲۲۳.
- تنهای رشوانلو، فرهاد و حاجی زاده ندف، پروانه. (۱۳۹۱). *بهبودی روانشناختی و اجتماعی، افسردگی و اختلال در کارکرد اجتماعی دانشجویان: نقش حمایت از خودمختاری و گرمی پدر و مادر*. مجموعه مقالات ششمین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان، دانشگاه گیلان، ص ۲۲۰-۲۱۷.
- تنهای رشوانلو، فرهاد و حجازی، الهه. (۱۳۸۸). *ارتباط ادراک از سبک فرزندپروری والدین با انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان دبیرستانی*. *مجله دانشور رفتار(تربیت و اجتماع)*، ۱۶(۳۹)، ۱-۱۴.
- تنهای رشوانلو، فرهاد و حجازی، الهه. (۱۳۹۰). *درگیری، حمایت از خودمختاری و گرمی پدر و مادر: پیش بین کننده های عزت نفس نوجوانان*. *مجله علوم رفتاری*، ۵(۴)، ۳۴۳-۳۵۰.
- تنهای رشوانلو، فرهاد و حجازی، الهه. (۱۳۹۱). *نقش درگیری، حمایت از خودمختاری و گرمی مادر و پدر در انگیزش خودمختار و عملکرد تحصیلی فرزندان*. *خانواده پژوهی*، ۱(۱۸)، ۶۷-۸۲.
- خرازی، سید علی نقی و کارشکی، حسین. (۱۳۸۸). *بررسی رابطه مؤلفه های ادراک والدین با راهبردهای یادگیری خود تنظیمی*. *تازه های علوم شناختی*، ۱، ۵۵-۴۹.
- خوئی نژاد، غلامرضا؛ رجایی، علیرضا و محب راد، تکتم. (۱۳۸۶). *رابطه سبک های فرزند پروری ادراک شده با احساس تنهایی نوجوانان دختر*. *دانش و پژوهش در روانشناسی*، ۳۴، ۹۲-۷۵.
- سبحانی، محمدرضا. (۱۳۹۲). *رابطه حمایت از خودمختاری و گرمی والدین با سبک های هویت*. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات خراسان شمالی، ایران.
- سختوتمند، زهره. (۱۳۹۲). *رابطه بین سبک های فرزندپروری و عزت نفس با خودناتوان سازی*. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت جام، ایران.
- صالحی، رضوان؛ عابدی، محمدرضا؛ باغبان، ایران؛ نیلفروشان، پریسا و عابدی، احمد. (۱۳۹۳). *تدوین مدل نظری مشاوره تحصیلی بر اساس عوامل موثر بر موفقیت تحصیلی*. *دو فصلنامه مشاوره کاربردی*، ۴(۱)، ۱۹-۴۸.
- فرازی، فریبا؛ خامسان، اکرم و اسدی یونسی، محمدرضا (۱۳۹۲). *رابطه ادراک از سبک های فرزندپروری با ابعاد کمال گرایی دانش آموزان دختر شهر بیرجند*. *خانواده پژوهی*، ۹(۴)، ۴۳۹-۴۵۰.

Factor Structure and Psychometric Properties of Perceptions of Parents Scale (POPS) in

- Bronte - Tinkew, A. J., Moor, K.A., & Carrano, J. (2006). The father- child relationship, parenting styles and adolescent risk behavior in intact families. *Journal of Family Issues*, 27, 850-881.
- Chirkov, V. I., & Ryan, R. M. (2001). Parent and teacher autonomy-support in Russian and U.S. Adolescents: Common effects on well-being and academic motivation. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 32, 618-635.
- Grolnick, W. S. (2009). The role of parents in facilitating autonomous self-regulation for education. *Theory and Research in Education*, 7, 164-173.
- Grolnick, W. S., & Ryan, R. M. (1989). Parent styles associated with self-regulation and competence in school. *Journal of Educational Psychology*, 81, 143-154.
- Grolnick, W. S., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1997). Internalization within the family: The self-determination theory perspective. In J. E. Grusec & L. Kuczynski (Eds.), *Parenting and children's internalization of values: A handbook of contemporary theory* (135-161). New York: Wiley.
- Grolnick, W. S., Ryan, R. M., & Deci, E. L. (1991). Inner resources for school achievement: Motivational mediators of children s perceptions of their parents. *Journal of Educational Psychology*, 83, 508-517.
- Herz, L., & Gullone, E. (1999). The Relationship between Self-Esteem and Parenting Style A Cross-Cultural Comparison of Australian and Vietnamese Australian Adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30, 742-761.
- Kim, K., & Rohner, R. P. (2002). Parental Warmth, control, and involvement are schooling predicting academic achievement among Korean American adolescents. *Journal of Cross- Cultural Psychology*, 33,127- 140.
- Kocayörük, E. (2012). The adaptation of Perception of Parent Scale (POPS) into the Turkish culture. *The International Journal of Educational Researchers*, 3 (2), 1-9.
- Leung, C. Y., Mc Bride- chang, C., & lai, B. P. (2004). Relation among maternal parenting styles, academic competence, and life satisfaction in Chinese Early adolescents. *Journal of Early adolescence*, 24, 113-143.
- Martinez, I., & Garcia, J. F. (2007). Impact of Parenting Styles on Adolescents' Self-Esteem and Internalization of Values in Spain. *The Spanish Journal of Psychology*, 10, 338-348.
- Niemiec, C. P., Lynch, M. F., Vansteenkiste, M., Brenstein, J., Deci, E. L., & Ryan, R. (2006). The antecedents and consequences of autonomous self -regulation for college: A self-determination theory perspective on socialization. *Journal of Adolescence*, 29, 761-775.
- Pelletier, L. G., Fortier, M. S., Vallerand, R. J., & Briere, N. M. (2001). Associations among perceived autonomy support forms of self - regulation, and persistence: A prospective study. *Motivation and Emotion*, 25, 279- 306.
- Pesch, M. K., Larson, L. M., & Surapaneni, S. (2015). Parental Autonomy Support and Career Well-Being: Mediating Effects of Perceived Academic Competence and Volitional Autonomy. *Journal of Career Assessment*, 1, 1-16.
- Robbins, R. J. (1994). An assessment of perceptions of parental autonomy support and control: Child and parent correlates. *Unpublished Doctoral Dissertation*, Department of Psychology, University of Rochester.
- Ryan, R. M., & Deci, E. I. (2000a). Self-determination theory and facilitation of intrinsic motivation, social development, and well- being. *American psychologist*, 55, 68- 78.
- Ryan, R. M., & Deci, E. I. (2000b). Intrinsic and extrinsic motivation: Classic definition and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54 -67.
- Ryan, R. M., La Guardia, J. G., Solky-Butzel, J., Chirkov, V., & Kim, Y. (2005). On the interpersonal regulation of emotions: Emotional reliance across gender, relationships, and cultures. *Personal Relationships*, 12, 145-163.

- Skinner, E., Johnson, S., & Snyder, T. (2005). Six Dimensions of Parenting: A Motivational Model. *Parenting: Science and Practice, 5*, 174- 229.
- Sultan, S., & Kanwal, F. (2013). Single Parenting and its Impact on Emotional and Academic Development of Adolescents. *Journal of Asian Development Studies, 2(1)*, 54-61.
- Watts, J. R., & Caldwell, L. L. (2006). *Exploring the effects of adolescent perceptions of parenting in free time and gender on adolescent motivation in free time*. Proceedings of the 2006 Northeastern Recreation Research Symposium, 326-334.
- Weinstein, N., Przybylski, A. K., & Ryan, R. M. (2012). The index of autonomous functioning: Development of a scale of human autonomy. *Journal of Research in Personality, 46*, 397–413.
- Wong, M. M. (2008). Perceptions of Parental Involvement and Autonomy Support: Their Relations with Self-Regulation, Academic Performance, Substance Use and Resilience among Adolescents. *North American Journal of Psychology, 10*, 497- 518.

